

Verdiprinsipper – høringsvar

26.02.25

Det vises til høring av verdiprinsipper for rimelig betaling for kunstnerisk arbeid datert 24.november 2025. Creo ønsker med dette å gi sin tilbakemelding.

Creo gir sin fulle tilslutning til formålet med utarbeidelsen av verdiprinsippene. Det er positivt at regjeringen deler vårt syn om viktigheten av at kunstnere får rimelig betalt for sitt kunstneriske arbeid, også som selvstendig næringsdrivende. Dette er gode intensjoner, og en målsetting som er viktig for et levende profesjonelt kunstfelt med kunstnere som kan leve av kunsten sin.

Det står innledningsvis at prinsippene skal ha en veiledende funksjon for statlig finansierte kunst- og kulturinstitusjoner og tilskuddordninger. Senere i høringsnotatet brukes begrepet offentlig finansierte institusjoner og tilskuddsordninger. Vi legger derfor til grunn at prinsippene også skal gjelde for kommunale og fylkeskommunale institusjoner og tilskuddsordninger.

I denne forbindelse ønsker vi å påpeke at verdiprinsippene med fordel også kan gjøres gjeldende for offentlige institusjoner som ikke i utgangspunktet regnes som kunst- eller kulturinstitusjoner. Mange offentlige institusjoner er bestillere av kunst og oppdragsgivere for kunstnere, for eksempel i forbindelse med utsmykningsarbeid, markeringer og jubileer eller feiringer. Disse burde også være underlagt verdiprinsipper om rimelig betaling for kunstnerisk arbeid.

De fleste av våre medlemmer som utfører arbeid for offentlig finansierte kunst- og kulturinstitusjoner, får sin betaling regulert gjennom tariffavtaler, enten som fast eller midlertidig ansatt, eller etter andre avtaler som er fremforhandlet. Det vil derfor for oss være mest vesentlig å se på hvordan verdiprinsippene vil påvirke forskjellige tilskuddsordninger og oppdrag som ikke er regulert av tariffavtaler eller andre avtaler, men vi antar dette først og fremst hører hjemme i den oppfølgende strategien som er prosjektets andre deloppgave.

Foreløpig anser vi verdiprinsippene som såpass overordnede at de er vanskelig å komme med veldig konkrete tilbakemeldinger og innspill. Vi vil derfor i det videre gi noen innspill vi mener det kan være hensiktsmessig å ta med i det videre arbeidet med den oppfølgende strategien.

- 1. Kunsten er en nødvendig del av et godt og velfungerende samfunn: Kunst og kunstnere bidrar til frie uttrykk og ytringer, en levende demokratisk offentlighet og meningsfulle liv.*

Creo deler fullt og helt dette synet på viktigheten av kunst og kunstnere.

- 2. Derfor skal de sikres rimelige vilkår. Beste praksis skal tilstrebes: Ved kontraktsinngåelser og betaling for kunstnerisk arbeid, skal beste praksis og etablerte standarder legges til grunn. Offentlig (statlig) finansierte aktører har et særlig ansvar.*

Prinsipp nr. 2 må anses som en naturlig konsekvens av prinsipp nr. 1. Dersom vi skal ha en levende kunst med kunstnere som lever av kunsten sin, må disse sikres rimelige vilkår. Creo støtter at beste praksis, og ikke minstesatser skal legges til grunn. Det må være mulig for kunstnere å oppnå bedre betaling enn et absolutt minimum.

- 3. Gratis arbeid er skjult og uønsket subsidiering: Alle former for kunstnerisk arbeid skal kompenseres rimelig, og betingelsene skal gjenspeile hele omfanget av det kunstneren forventes å levere.*

Creo støtter klart intensjonen i dette prinsippet, problemet blir hvordan man konkretiserer og definerer «hele omfanget av det kunstneren forventes å levere.» Alle kunstverk og kunstneriske prestasjoner er satt sammen av forskjellige faser som kan variere mye i krav til tid og innsats. Noen sanger «skriver seg selv» ganske raskt, andre må omarbeides mange ganger for at komponisten skal finne det rette uttrykket. På samme måte vil noen musikkstykker kunne fremføres etter relativt kort innstuderingsperiode, mens andre krever måneder med intens øving. Det er vår oppfatning at mange kunstnere ikke får fullt ut kompensert den faktiske tidsbruken som ligger bak frembringelsen eller fremføringen av et åndsverk, og vi håper den oppfølgende strategien vil bidra til en bedring på dette området.

- 4. Rimelig betaling skal ligge til grunn for budsjettering: Ved offentlig finansiering, enten via virksomheter eller tilskuddsordninger, skal rimelig betaling legges til grunn for budsjettering og gjennomføring.*

Dette prinsippet gir bare mening dersom man definerer hva rimelig betaling innebærer. Creo har erfaring med våre egne anbefalte minstesatser i næring for en rekke forskjellige kunstneriske oppdrag. Disse er basert på fremforhandlede satser i sammenliknbare tariffområder, og blir ofte lagt til grunn for budsjettering i søknader om tilskudd til kunstneriske prosjekter. Søkerne får sjeldent begrunnelse for avslag på slike søknader, men mange av våre medlemmer har fått signaler om at de har budsjettert med for høye honorarer når de har tatt utgangspunkt i våre anbefalte minstesatser. Denne praksisen er uheldig for den økonomiske bærekraften i kunsten generelt, og for den enkelte kunstners økonomi spesielt. Vi håper derfor disse prinsippene og den oppfølgende strategien vil bidra til bedre økonomi og høyere honorarer til kunstnerne i de enkelte prosjektene.

- 5. Det skal inngås skriftlig kontrakt: Avtalen bør regulere alle relevante forhold slik som oppdragets art og omfang, bruk av verk, overdragelse av rettigheter og vederlag.*

Dette er et viktig prinsipp, som dersom det følges vil bidra til å forhindre mange konflikter og uklarheter. I en virkelighet med nye plattformer og bruksområdet for kunst og kunstneriske prestasjoner, er opphavsrett og vederlag særdeles viktig å avklare på en tydelig og transparent måte. Det er vår oppfatning at dette i stor utstrekning fungerer godt i de offentlig finansierte institusjonene, men at det er større problemer og konflikter rundt dette i det firkjente feltet, og i særdeleshet i den mer kommersielle delen av bransjen.

6. Riktig tilknytningsform skal avklares: Avtalen skal gjenspeile avtalepartenes reelle tilknytningsform. Falske næringsdrivende skal unngås.

Dette prinsippet er veldig viktig for Creo. Vi opplever at mange av våre medlemmer må utføre kunstnerisk arbeid som selvstendig næringsdrivende, selv om de etter vår vurdering burde vært arbeidstakere. Dette fører til at de mister viktige rettigheter som sykepenger og pensjonsopptjening. Vi hadde håpet at presiseringen av arbeidstakerbegrepet i arbeidsmiljøloven fra 2024 ville føre til færre falske næringsdrivende, men så langt har vi ikke sett særlig effekt av dette. Forhåpentlig vil disse prinsippene og den oppfølgende strategien bidra i positiv retning.

7. Samarbeid skal bygge på prinsippene for rimelig betaling: Oppdragsgivere som omfattes av disse prinsippene, skal sikre at leverandører og underleverandører også følger prinsippene.

Creo er positive til denne ansvarliggjøringen i hele verdikjeden, men dersom den skal ha noen verdi, må det finnes kontrollmekanismer som sikrer at prinsippet etterleves.

Creo takker for muligheten til å komme med innspill på dette stadiet i prosessen, og vil samtidig signalisere at vi gjerne bidrar i det videre arbeidet med den oppfølgende strategien.